

Prologue

Ki Deus a duné esciënce
e de parler bone eloquence,
ne s'en deit taisir ne celer,
ainz se deit voluntiers mustrer.

Quant uns granz biens est mult oïz,
dunc a primes est il fluriz,
e quant loëz est de plusurs,
dunc a expandues ses flurs.

Des lais pensai, k'oïz aveie.
Ne dutai pas, bien le saveie,
ke pur remembrance les firent
des aventures qu'il oïrent
cil ki primes les comencierent
e ki avant les enveierent.

Plusurs en ai oï conter,
nes voil laissier ne obliër.
En l'honor de vus, nobles reis,
ki tant estes pruz e curteis,
m'entremis des lais assembler
par rime faire e reconter.

En mun quoer pensoe e diseie,
sire, kes vos presentereie.
Se vos les plaist a recevoir,
mult me ferez grant joie aveir ;
a tuz jurz mais en serrai liee.
Ne me tenez a surquidiee,
si vos os faire icest present.
Ore oëz le comencement !

Laüstic

Une aventure vus dirai,
dunt li Bretun firent un lai.
Laüstic ad nun, ceo m'est vis,
si l'apelent en lur païs ;

ceo est russignol en Franceis
e nihtegale en dreit Engleis.

En Seint Mallo en la cuntree
ot une vile renumee.
Dui chevalier ilec maneient
e deus forz maisuns i aveient.

Pur la bunté des deus baruns

Voorwoord

Wie van God kennis heeft gekregen
en daarnaast welsprekendheid,
die moet niet zwijgen of zich verbergen
maar moet zich vrijuit manifesteren.

Als een grote gave veel gehoord wordt,
dan kan hij tot bloei komen
en als hij door velen geprezen wordt,
dan ontvouwen die bloemen zich.

Ik dacht aan de lais die ik gehoord had.
Ik wist heel zeker dat zij,
die als eerste lais begonnen te maken,
die maakten als herinnering
aan de avonturen die ze hoorden
en die men vroeger mondeling doorgaf.

Ik heb er meerdere horen vertellen
die ik niet verloren wil laten gaan of vergeten.
Ter ere van u, nobele koning,
die zo dapper bent en hoofds,
heb ik me ertoe gezet lais
opnieuw te vertellen, op rijm.

Diep van binnen dacht en zei ik,
Sire, dat ik ze u zou aanbieden.
Als u ze zou willen aannemen,
zou dat me veel vreugde schenken;
daar zou ik eeuwig blij om zijn.
Denk toch niet dat ik hoogmoedig ben
als ik u dit durf schenken.
Luister nu naar het begin!

Nachtegaal

Ik ga u een lotgeval vertellen
waar de Bretons een lai van maakten.
Het draagt de naam Laüstic, volgens mij;
zo noemen ze het in hun land.

Dat is 'rossignol' in het Frans
en 'nightingale' in goed Engels.

In de buurt van Saint Malo
lag een befaamde stad.
Daar woonden twee ridders
die daar twee versterkte huizen hadden.

Door de goedheid van die beide heren

fu de la vile bons li nuns.

Li uns aveit femme espusee,
sage, curteise e acemee ;
a merveille se teneit chiere
sulunc l'usage e la maniere.

Li autres fu uns bachelers,
bien coneüz entre ses pers
de pruësce, de grant valur,
e volentiers feseit honur.

Mut turneot e despendeit
e bien donot ceo qu'il aveit.

La femme sun veisin ama.

Tant la requist, tant la preia
e tant par ot en lui grant bien
qu'ele l'ama sur tute rien,
tant pur le bien qu'ele en oï,
tant pur ceo qu'il iert pres de li.

Sagement e bien s'entreamerent.
Mut se covrirent e garderent
qu'il ne feussent aparceü
ne desturbé ne mescreü.

E il le poeient bien fere,
kar pres esteient lur repere,
preceines furent lur maisuns
e lur sales e lur dunguns

n'i aveit barre ne devise
– fors un haut mur de pierre bise.

Des chambres u la dame jut,
quant a la fenestre s'estut,
poeit parler a sun ami
de l'autre part, e il a li,

e lur aveirs entrechangier
e par geter e par lancier.

N'unt gueres rien ki lur despleise.
Mut esteient amdui a eise,
fors tant k'il ne poent venir
del tut ensemble a lur plaisir ;

kar la dame ert estreit gardeee.
quant cil esteit en la cuntree.

had de stad een goede naam.

De ene had een vrouw gehuwd
die verstandig was, hoofs en gracieus;
zij gedroeg zich voorbeeldig,
zoals van haar verwacht werd.

De andere was een vrijgezel,
die bij zijns gelijken zeer bekend was
om zijn dapperheid, zijn sterke kracht
en die graag nobele daden verrichtte.

Hij nam vaak deel aan toernooien, was gul en
gaf graag weg wat hij bezat.

Hij beminde de vrouw van zijn buurman.

Hij vroeg haar zo vaak om haar liefde
en hij bezat zoveel kwaliteiten
dat zij hem bovenal beminde,
zowel vanwege alle goeds dat zij vernam
als vanwege het feit dat hij zo nabij was.

Zij beminden elkaar prudent en zuiver.
Ze hielden het geheim en pasten op
dat ze niet werden opgemerkt, of
dat er een bedreiging was of verdenking.

En dat konden ze gemakkelijk doen
want hun huizen waren naast elkaar,
hun hoven waren vlak bij elkaar
met hun zalen en hun woontorens.

Er was geen barrière of scheiding
behalve een hoge muur van grijze stenen.

Vanuit de kamer waar de vrouwe sliep
kon zij, als zij aan het venster stond,
spreken met haar lief
en hij, van zijn kant, ook met haar

en ze konden hun eigendommen uitwisselen
door die over te gooien.

Er was niets dat hun niet beviel
en beiden vonden het zeer prettig,
behalve dan dat ze helemaal niet
samen konden komen, voor hun genoegen

want er was nauw toezicht op de dame
wanneer haar vriend in die streek was.

Mes de tant aveient retur,
u fust par nuit, u fust par jur,
qu'ensemble poeient parler ;

nuls nes poeit de ceo garder
qu'a la fenestre n'i venissent
e iloece ne s'entreveissent.

Lungement se sunt entreamé,
tant que ceo vint a un esté,
que bruil e pre sunt reverdi
e li vergier ierent fluri.
Cil oiselet par grant duçur
maintent lur joie en sum la flur.
Ki amur ad a sun talent,
n'est merveille s'il i entent.

Del chevalier vus dirai veir :
il i entent a sun poeir
e la dame de l'autre part
e de parler e de regart.)

Les nuiz quant la lune luiseit
e ses sires culchiez esteit,
de juste lui sovent levot
e de sun mantel s'afublot.

A la fenestre ester veneit
pur sun ami qu'ele saveit,
qu'autreiteu vie demenot
e le plus de la nuit veillot.
Delit aveient al veeir,
quant plus ne poeient aveir.

Tant i estut, tant i leva
que ses sires s'en curuça
e meinteifeiz li demanda
pur quei levot e u ala.
'Sire', la dame li respunt,
'il nen ad joie en cest mund,
ki n'ot le laüstic chanter ;
pur ceo me vois ici ester.

Tant ducement l'i oi la nuit
que mut me semble grant deduit ;
tant m'i delit e tant le voil
que jeo ne puis dormir de l'oil'

Quant li sire ot que ele dist,
d'ire e de maltalent en rist.

D'une chose se purpensa :

Maar zij hadden tenminste nog de mogelijkheid
om, of het nu dag was of nacht, met elkaar te
kunnen praten;

niemand kon beletten
dat zij aan het venster kwamen
en elkaar daar zagen.

Lange tijd beminden ze elkaar,
totdat de tijd aanbrak
dat struikgewas en weiden bloemen droegen
en de bongerds in bloei stonden.
De vogeltjes gaven blijk van hun
blijdschap, hoog boven de bloemen.
Wie verlangt naar liefde
wil dat verlangen natuurlijk vervullen.

Ik zal de waarheid vertellen over de ridder:
hij verlangde zoveel als mogelijk,
net als de dame aan de overzijde,
te kunnen spreken en kijken.

's Nachts, als de maan scheen
en haar man naast haar op bed lag,
stond zij vaak op
en sloeg haar mantel om.

Zij kwam dan aan het venster staan
omwille van haar geliefde van wie zij wist
dat hij eenzelfde leven leidde en het grootste
deel van de nacht dus wakker was.
Het elkaar zien gaf vreugde,
zolang ze niet méér konden krijgen.

Zij stond daar zo vaak en zo lang
dat haar heer daardoor boos werd
en haar meerdere keren vroeg waarom zij
opstond en waar zij heen ging.
'Heer', antwoordde de dame hem
'wie de nachtegaal niet heeft horen zingen
weet niet wat genot is op deze wereld;
daarom ziet u mij hier staan.

Daar hoor ik hem 's nachts zo lieflijk zingen
dat het mij een groot genot is;
ik word daar zo blij van en verlang er zozeer
naar dat ik geen oog dicht kan doen.'

Toen haar heer hoorde wat zij zei,
lachte hij van woede en ongenoegen.

En hij overwoog nog maar één ding:

le laüstic enginnera.

Il n'ot vallet en sa meisun
ne face engin, reis u laçun ;
puis les mettent par le vergier.

N'i ot codre ne chastainier
u il ne mettent laz u glu,
tant que pris l'unt e retenu.

Quant le laüstic eurent pris,
al seignur fu renduz tuz vis.
Mut en fu liez, quant il le tint.
As chambres a la dame vint.
'Dame', fet il, 'u estes vus ?
Venez avant ! Parlez a nus !
J'ai le laüstic engignnié,
pur quei vus avez tant veillié.

Des or poëz gisir en peis ;
il ne vus esveillerat meis !'

Quant la dame l'ad entendu,
dolente e cureçuse fu.

A sun seignur l'ad demandé,
e il l'ocist par engresté.
Le col li rumpt a ses deus meins :
de ceo fist il ke trop vileins.

Sur la dame le cors geta,
si que sun chainse ensanglanta
un poi desur le piz devant.
De la chambre s'en ist a tant.

La dame prent le cors petit.
Durement plure e si maudit
ceus ki le laüstic traïrent
les engins e les laçuns firent,
kar mut li unt toleit grant hait.

'Lasse', fet ele, 'mal m'estait !
Ne purrai mes la nuit lever
n'aler a la fenestre ester,
u jeo soil mun ami veeir.
Une chose sai jeo de veir,
il quidera que jeo me feigne.
De ceo m'estuet que conseil preigne :

le laüstic li trametrai,
l'aventure li manderai !'
En une piece de samit,

die nachtegaal zal hij te grazen nemen.

Alle dienaren in zijn huishouden
maakten vallen, netten of strikken
en zetten die toen uit in de bongerd.

Er was hazelaar noch kastanjeboom
waar ze geen strikken of lijmplanken zetten,
net zolang tot ze hem gevangen hadden.

Toen ze de nachtegaal gevangen hadden
werd hij levend aan de heer overhandigd.
Hij was heel blij toen hij hem had
en liep naar het slaapvertrek, naar de dame.
'Vrouwe', riep hij, 'waar bent u?
Kom hier! Zeg iets!
Ik heb de nachtegaal te pakken gekregen,
die u zo vaak heeft doen waken.

Vanaf nu kunt u rustig blijven liggen
want hij zal u niet langer wakker maken!'

Toen de dame dat gehoord had
werd zij verdrietig en bezorgd.

Zij vroeg haar heer om de vogel
en hij doodde die uit gemeenheid.
Met beide handen brak hij de nek:
dat was een zeer laaghartige daad.

Hij wierp het lijkje tegen de dame,
zodat haar hemd bebloed raakte
aan de voorzijde, net boven haar hart.
Meteen daarop verliet hij het vertrek.

De dame pakte het lijkje op.
Ze weende bitter en vervloekte al degenen die
de nachtegaal hadden gebracht en die vallen en
strikken hadden gemaakt, want door hun
toedoen was zij haar vreugde kwijt.

'Wee' zei zij, 'ongeluk is mijn deel!
Ik kan 's nachts niet meer opstaan
en bij het venster gaan staan,
waar ik gewoonlijk mijn geliefde zag.
Maar één ding weet ik zeker:
hij zal denken dat ik laf ben
en daarom moet ik iets bedenken.

Ik zal hem de nachtegaal doen toekomen
en hem laten weten wat er gebeurd is!
Op een doek van zijden twill

a or brusdé e tut escrit,
ad l'oiselet envelopé.

Un suen vaslet ad apelé.
Sun message li ad chargié,
a sun ami l'ad enveié.

Cil est al chevalier venuz.
De sa dame li dist saluz,
tut sun message li cunta,
le laüstic li presenta.

Quant tut li ad dit e mustré
e il l'aveit bien escuté,
de l'aventure esteit dolenz ;
mes ne fu pas vileins ne lenz.
Un vaissellet ad fet forgier.
Unques n'i ot fer ne acier :
tuz fu d'or fin od bones pieres,
mut preciüses e mut chieres ;
covercle i ot tres bien asis.

Le laüstic ad dedenz mis.
Puis fist la chasse enseeler,
tuz jurs l'ad fete od lui porter.
Cele aventure fu cuntee,
ne pot estre lunges celee.
Un lai en firent li Bretun,
le Laüstic l'apelè hum.

Lai des deux amants

Jadis avint en Normandie
une aventure mult oïe
de deus enanz ki s'entreamerent,
par amur ambedui finerent.

Un lai en firent li Bretun :
de Deus Amanz reçut le nun.

Veritez est ke en Neustrie,
que nus apelum Normandie,
ad un haut munt merveilles grant :
lasus gisent li dui enfant.

Pres de cel munt a une part
par grant conseil e par esgart
une cité fist faire uns reis
ki esteit sire des Pistreis,
des Pistreis la fist il numer
e Pistre la fist apeler.

heeft zij met gouddraad geborduurd en alles
geschreven en de vogel erin gewikkeld.

Ze heeft een van haar dienaren geroepen
en heeft hem belast met haar boodschap
en hem naar haar geliefde gestuurd.

Deze kwam toen bij de ridder
en bracht de groet van zijn vrouwe over
en vertelde de hele boodschap
en overhandigde hem de nachtegaal.

Toen hij hem alles had verteld en toegelicht
en de minnaar aandachtig had toegehoord,
was deze droevig door het gebeurde,
maar gemeen of langzaam was hij niet.
Hij liet een kistje smeden
niet van ijzer of metaal
maar helemaal van fijn goud, met mooie
zeer kostbare en dure stenen;
het deksel paste er zeer goed op.

De nachtegaal legde hij erin.
Toen liet hij het kistje verzegelen
en hij droeg het altijd bij zich.
Deze gebeurtenis werd rondverteld
en kon niet langer verborgen blijven.
De Bretons maakten er een lai van
die men Le Laüstic noemt.

Lai van de twee geliefden

Lang geleden geschiedde in Normandië
een vaak gehoord lotgeval
met twee kinderen die elkaar beminden
en die beiden omkwamen door de liefde.

De Bretons maakten er een lai over
dat de naam de Twee Geliefden kreeg.

Het is waar dat in Neustrië,
dat wij Normandië noemen,
een hoge, prachtige berg is,
waarop die beide kinderen rusten.

In de buurt van deze berg, aan de ene kant,
liet een koning een stad bouwen
na veel advies en rijp beraad;
hij was heer van de Pistreis
en hij liet de stad naar dat volk noemen
en gaf er de naam Pistre aan.

Li reis ot une fille bele
e mut curteise dameisele.

De riches homes fu requise,
ki volentiers l'eüssent prise;
mes li reis ne la volt doner,
kar ne s'en poeit consirrer.

Li reis n'aveit autre retur:
pres de li esteit nuit e jur;
cunfortez fu par la meschine,
puis que perdue ot la reïne.

Plusur a mal li aturnerent;
li suen meïsme le blasmerent.

Quant il oï qu'hum en parla,
mut fu dolenz, mut li pesa.
Cumença sei a purpenser
cument s'en purrat delivrer
que nuls sa fille ne quesist.
E luinz e pres manda e dist:

ki sa fille vodreit aveir,
une chose seüst de veir:
sortit esteit e destiné,
desur le munt fors la cité
entre ses braz la portereit,
si que ne s'i reposereit.

Quant la nuvelë est seüe
e par la cuntree expandue,
asez plusur s'i asaierent,
que nule rien n'i espleitierent.

Teus i ot ki tant s'esforçouent
que en mi le munt la portoënt,
ne poeient avant aler:
iloec l'esteut laissier ester.

Lung tens remest cele a doner,
que nuls ne la volt demander.

El païs ot un damisel,
fiz a un cunte, gent e bel.

...

la fille al rei aama,
e meintefeiz l'areisuna
qu'ele s'amur li otrüst
e par druërie l'amast.

Pur ceo ke pruz fu e curteis

De koning had een dochter,
een mooie en hoofse jonkvrouwe.

Rijke mannen vroegen om haar hand
en hadden haar graag gehuwd,
maar de koning wilde haar niet afstaan,
want hij kon haar niet missen.

De koning had geen ander houvast:
zij was dag en nacht in zijn buurt
en hij vond troost bij dat meisje,
na de dood van de koningin.

Sommigen namen hem dit kwalijk;
zijn omgeving maakte hem zelfs verwijten.

Toen hij hoorde dat men hierover praatte,
werd hij zeer bedroefd en bedrukt.
Hij begon te bedenken
hoe hij zich hieruit kon redden
zodat niemand zijn dochter zou willen.
En hij liet overal bekendmaken:

wie zijn dochter wilde huwen
kon zeker zijn van één ding:
hem wachtte de taak
haar de stad uit en de berg op te dragen;
in zijn armen moest hij haar dragen
zonder enig moment van rust.

Toen dit nieuws bekend was
en wijd en zijd verbreid,
ondernamen sommigen een poging,
maar volbrachten de taak niet.

Er waren er die zo hun best deden
dat ze haar tot halverwege de berg droegen,
maar verder konden ze niet,
dan moesten ze opgeven.

Lang bleef het meisje vrij, want niemand
wilde haar ten huwelijk vragen.

In het land woonde een mooie en aardige
jongeman, de zoon van een graaf.

...

Hij had de dochter van de koning lief
en dikwijls sprak hij haar aan
of zij hem haar liefde wilde schenken
en hem wilde beminnen uit zuivere liefde.

En omdat hij dapper was en hoofs

e que mut le preisot li reis,
li otria sa druërie,
e cil humblement l'en mercie.

Mut fu pur li amer destreiz.
Puis avint si qu'a une feiz
qu'a s'amie vint li danzeus,
ki tant est sages, pruz e beus,
sa pleinte li mustrat e dist.

Anguissusement li requist
que s'en alast ensemble od lui,
ne poeit mes sufrir l'enui.

S'a sun pere la demandot,
il saveit bien que tant l'amot
que pas ne li vodreit doner
si il ne la puïst porter
entre ses braz en sum le munt.

La damisele li respunt :

'Amis', fait ele, 'jeo sai bien,
ne m'i porteriez pur rien ;
n'estes mie si vertuus.

Si jo m'en vois ensemble od vus,
mis pere avreit e doel e ire,
ne vivreit mie senz martire.
Certes tant l'eim e si l'ai chier,
jeo nel voldreie curucier.

Autre conseil vus estuet prendre,
kar cest ne voil jeo pas entendre.

En Salerne ai une parente,
riche femme, mut ad grant rente.
Plus de trente anz i a esté ;
l'art de phisike a tant usé
que mut est saive de mescines.

Tant cunuist herbes e racines,
si vus a li volez aler
e mes lettres od vus porter
e mustrer li vostre aventure,
ele en prendra conseil e cure,

Teus leituaies vus durat
e teus beivres vus baillerat,
que tut vus recunforterunt
e bone vertu vus durrunt.

en de koning lovend over hem sprak,
schonk zij hem haar liefde
en hij bedankte haar daar nederig voor.

Hij had het erg moeilijk vanwege zijn liefde.
En toen geschiedde dat de verstandige, dappere
en schone jonge edelman eens naar zijn lief
kwam en zijn droefheid liet zien en die
verwoordde.

Gejaagd vroeg hij haar
samen met hem te vertrekken, omdat hij het
hartzeer niet meer kon verdragen.

Als hij haar vader om haar hand vroeg,
dan wist hij dat die zoveel om haar gaf
dat hij haar niet zou afstaan aan hem
zo hij haar niet in zijn armen
naar de top van de berg kon dragen.

De jonkvrouwe antwoordde hem:

'Lieve vriend', sprak zij, 'ik weet heel goed
dat je mij daar zonder succes heen zou dragen;
jij bent helemaal niet sterk genoeg.

Als ik samen met jou wegga,
zal mijn vader smart voelen en boosheid
en zal hij leven met pijn.
Ik houd zoveel van hem en hij is mij zo dierbaar,
dat ik hem niet boos wil maken.

Je moet een andere weg bewandelen,
want dit voorstel wil ik niet horen.

In Salerno heb ik een familielid,
een rijke vrouw, met veel inkomsten.
Zij woont daar al ruim dertig jaar
en zij heeft zoveel ervaring met artsenij
dat zij zeer veel weet van medicijnen.

Ze kent heel veel kruiden en wortels;
als jij naar haar toe wilt gaan
en mijn brief meeneemt
en haar je ongeluk wilt vertellen,
dan zal zij raad en advies geven.

Zij zal u dan zoete brouwsels geven
en u die te drinken voorzetten
en die zullen u sterken
en u flinke kracht geven.

Quant en cest païs revendrez,
a mun pere me requerrez.'

Li vallez oï la novele
e le conseil a la pucele ;
mut en fu liez, si l'en mercie.
Cungié demandë a s'amie.

A Salerne vait surjurner
a l'aunte s'amie parler.
De sa part li dunat un brief.

Quant el l'ot lit de chief en chief,
ensemble od li l'a retenu
tant que tut sun estre a seü.
Par mescines l'ad esforcié.

Un tel beivre li ad chargié,
ja ne serat tant travailliez
ne si ateinz ne si chargez,
ne li refreschist tut le cors,
neïs les vaines ne les os,

e qu'il nen ait tute vertu,
si tost cum il l'avra beü.

Le beivre ad en un vessel mis.
Puis le remeine en sun païs.
Li damiseus, joius e liez,
quant ariere fu repeiriez,
ne surjurnat pas en sa tere.

Al rei alat sa fille quere,
qu'il li donast : il la prendreit,
en sum le munt la portereit.

Li reis ne l'en escundist mie ;
mes mut le tint a grant folie,
pur ceo qu'il iert de jeofne eage ;

tant produme vaillant e sage
unt asaié icel afaire,
ki n'en purent a nul chief traire.

Terme li ad numé e mis.
Ses hummes mande e ses amis
e tuz ceus k'il poeit aveir ;
n'en i laissa nul remaneir.

La dameisele s'aturna ;
mut se destreinst e mut juna
a amaigri pur alegier,

Als u daarna terugkeert in dit land,
vraagt u mijn vader om mijn hand.'

De jongeling hoorde dit aan
en vernam het advies van de jonkvrouwe;
hij was daar erg blij mee en bedankte haar
en vroeg zijn geliefde om te mogen gaan.

Hij ging voor een tijd naar Salerno
om de tante van zijn geliefde te spreken
en haar de brief te overhandigen.

Toen zij die helemaal gelezen had
nam zij hem bij zich in haar huis
tot zij alles van hem wist
en hem met medicijnen sterk had gemaakt.

Ze schonk hem een brouwsel
waardoor hij nooit zo afgemat kon zijn
of zo uitgeput of zwaar belast
of het gaf verse krachten aan zijn lijf
en aan zijn aderen en botten.

En alle kracht ervan zou hij ervaren
meteen nadat hij ervan gedronken had.

Hij deed het brouwsel in een kruik
en nam die mee terug naar zijn land.
Toen de jongeman opgewekt en blij
was teruggekeerd,
bleef hij niet in zijn eigen grondgebied.

Hij ging de koning vragen om diens dochter,
als de koning die gaf, zou hij haar optillen
en haar naar de top van de berg dragen.

De koning weigerde dit niet
maar zei dat dit grote dwaasheid was,
omdat hij nog zo jong was.

Menig dapper en behendig edelman
had al een poging ondernomen
zonder het tot een goed einde te brengen.

Hij stelde voor hem het tijdstip vast
en stuurde bericht naar al zijn mensen en
vrienden en naar iedereen,
zonder uitzondering.

De jonkvrouwe bereidde zich voor;
zij at weinig en vastte veel
en werd mager om lichter te worden,

qu'a sun ami voleit aidier.

Al jur quant tuit furent venu,
li damisels primiers i fu ;
sun beivre n'i ublia mie.

Devers Seigne en la praërie
en la grant gent tute asemblee
li reis ad sa fille menee.

N'ot drap vestu fors la chemise.
Entre ses braz l'aveit cil prise.

La fiolete od tut sun beivre
(bien set qu'el nel vout pas deceivre)
en sa mein a porter li baille ;

mes jo criem que poi ne li vaille,
kar n'ot en lui point de mesure.

Od li s'en veit grant aleüre.
le munt munta de si qu'en mi.
Pur la joie qu'il ot de li,
de sun beivre ne li membra ;
ele senti qu'il alassa.

'Amis', fet ele, 'kar bevez !
Jeo sai bien que vus alassez.
Si recuvrez vostre vertu !'

Li damisels ad respundu :
'Bele, jo sent tut fort mun quer !
Ne m'arestereie a nul fuer

Quant les deus parz fu muntez sus,
pur un petit qu'il ne chiet jus.
Sovent li prie la meschine :
'Amis, bevez vostre mescine !'

Ja ne la volt oïr ne creire,
A grant anguisse od tut li eire.
Sur le munt vint, tant se greva,
ileoc cheï, puis ne leva :

li quors del ventre s'en parti.

La pucele vit sun ami,
quida k'il fust en paumeisuns.
Lez lui se met en genuilluns,

Sun beivre li voleit doner ;
mes il ne pout od li parler.

omdat zij haar geliefde wilde helpen.

En toen op de vastgestelde dag ieder was
gekomen, was de jongeman er als eerste
en hij had zijn drankje niet vergeten.

Bij de Seine, in een veld,
te midden van de mensenmenigte
bracht de koning zijn dochter.

Zij had niets anders aan dan haar hemd.
Haar geliefde nam haar in zijn armen.

Het kruikje vol drank overhandigde hij haar
(hij wist wel dat zij hem niet zou bedriegen).
om het in haar hand te dragen.

Maar ik geloof dat dat hem van weinig nut is
geweest, want hij kende geen maat.

Hij snelde er met haar vandoor
en klom tot halverwege de berg.
Door de vreugde die hij voelde,
dacht hij niet meer aan zijn drankje;
zij merkte dat zijn krachten afnamen.

'Mijn lief', sprak zij, 'drink toch!
Ik weet zeker dat je verslapt.
Dan zul je je kracht herwinnen!'

De jongeman antwoordde:
'Lief, ik voel hoe sterk mijn hart is,
onder geen beding stop ik.'

Toen ze op twee derde waren,
viel hij bijna om.
Het meisje smeekt hem menigmaal:
'Lief, drink toch uw medicijn!'

Hij wilde niet naar haar luisteren;
met grote moeite volbracht hij de tocht,
kwam op de top aan in zo grote problemen
dat hij daar neerviel en niet meer opstond.

Zijn hart kwam los van zijn lijf.

Het meisje zag haar vriend
en dacht dat hij bezwijmd was.
Ze knielde naast hem neer

en wilde hem zijn drankje geven,
maar hij kon niets tegen haar zeggen.

Issi murut cum jeo vus di.
Ele le pleint a mut haut cri.
Puis ad geté e espaundu
le veissel u li beivre fu.

Li munz en fu bien arusez ;
mut en ad esté amendez
tuz li païs e la cuntree :

meinte bone herbe i unt trovee,
ki del beivrë orent racine.

Or vus dirai de la meschine !

Puis que sun ami ot perdu,
unkes si dolente ne fu.
Lez lui se culchë e estent,
entre ses braz l'estreint e prent,

suvent li baisë oilz e buche.
Li dols de lui al quor la tuche.

Ilec murut la dameisele,
ki tant ert pruz e sage e bele.

Pur l'aventure des enfanz
ad nun li munz des Deus Amanz.
Issi avint cum dit vus ai ;
li Bretun en firent un lai.

Zo stierf hij, precies zoals ik het u vertel.
Zij weeklaagde luid om hem
en gooide het kruikje weg,
waar het drankje in zat en dat liep eruit.

De berg werd daarmee rijkelijk begoten
en daarvan profiteerden de streek
en het land zeer:

men vond daar menig kruid
dat ontsproot aan de drank.

Nu zal ik u vertellen over het meisje!

Nu zij haar geliefde had verloren
was er niemand zo bedroefd als zij.
Zij ging languit naast hem liggen,
omhelsde hem en nam hem in haar armen,

ze kustte hem menigmaal op ogen en mond.
Haar verdriet sloeg op haar hart;

Zo stierf de jonkvrouwe,
die zo verstandig was en dapper en mooi.

Van dit avontuur van die jonge mensen
stamt de naam Berg van de Twee Geliefden.
Het geschiedde zoals ik u verteld heb
en de Bretons maakten er een lai over.

Vertaling: Marianne Lambregts